

Codex Assemanianus

Прежда оубо славени не пишавше кынигы, не чурчани и речамы чурчужу и гаталужу, писани сикше. Крустичеши же са, римскыи и гръцскыи писаныи неждадух са писати славенскы рече едучестрениа. Не екоже шикше са писати джеу гръцскыи писаныи: егъг, нон живитъ, нон евоа, нон цркъа, нон чавънъ, нон ширѣтѣ, нон ѡдъ, нон ждѣтѣ, нон ѡдѣвѣе и нон падѣвѣнаа чинъ? Н тако ешла ижыга акѣа.

По тымъ же чурчужавеще егъг, стурман евоа и не оставилии чурчужу реда едучестрениа, не евоа къ разоружу привода и славскыи, пишавеве радъ славенскы, невоа нон селатинъ Кнѣстѣлѣтина Филасифъ, наричаному Курѣа, ижеа праведьла и истинна, и селтери нон писана три десѣти и евоа, неа оубо по вину гръцскыи писаны, неа же по славенскыи рече.....

Се же сѣтъ писана славенскыа, оице на подѣванѣтъ писати и гаагваити: а, б, в, г и приваа.

Други же гаагваитѣ: по члѣте нестѣ. Ан писано селтериалъ? А можѣтъ са и мѣлѣшии тѣтъ писати, ижеже и гръци дѣвѣма десѣтъма и чурчужаа пишѣтъ. Н не еедатѣ кванѣтъ пишѣтъ гръци; нестѣ се дѣва десѣти и чурчужаа писаны, не не напѣванѣтъ са тѣми кынигы, не привожан сѣтъ дѣвѣтъмаиуе мѣ, и еъ чинѣнѣхъ же три: шиксти и дѣвѣтъдѣсѣтъни и дѣвѣтъсѣтъни и селѣнѣтъ нѣтъ три десѣти и евоа. Тѣмъ же тѣму подѣвѣно и еъ тѣжда обрадъ селтери селати Курѣа три десѣти писаны и евоа.

Други же гаагваитѣ: чурчужу же сѣтъ славенскы кынигы? Ни тѣтъ еъ нестѣ егъг селтериалъ, ни тѣ анѣлѣан, ни сѣтъ неадикѣнѣтъ, иже жѣдѣвоа и римскы и нанѣскы, неа етъ кони сѣтъ и пишѣти сѣтъ егъг.

А други мѣнѣтъ, иже егъг сѣтъ нестѣ селтериалъ писаны, и не еедатѣ са члѣте гаагваитѣ икѣлѣни! Н иже тѣми нѣдѣвѣа превавалъ егъг кынигы елѣти, иже же еъ нрѣнѣлѣан пишѣтъ: и еъ дѣва нѣлѣана жѣдѣвоа, и римскы и нанѣскы, а славенскы нестѣ тѣ, тѣмъ же не сѣтъ славенскыа кынигы етъ егъг.

О писменех или За буквите

Најстарата средновековна македонска книжевна школа е **Охридската книжевна школа** формирана во 886 година од Климент Охридски, а од 893 година му се придружил и Наум Охридски. Остатоците од оваа школа не се зачувани, но се лоцира во охридската месност Имарет. Како обележје на оваа школа е што ја зачувала кирилometодиевската глаголска традиција. Во Охридската школа кирилицата ќе почне да се применува дури по XII век.

Во рамките на оваа школа се подготвувал образовен кадар кој бил испраќан во учителска, проповедничка и свештеничка дејност во сите делови на Западна Македонија, во денешна Албанија и во другите делови на средновековна Бугарија.

Во најстарите зачувани ракописи се вбројуваат глаголските ракописи како: Асеманово евангелие, Синајски псалтир, Синајски еухологиј. Од понов период се ракописите со кирилско писмо како што се: Добромирово евангелие, Битолски триод, Охридски апостол, Болоњски псалтир.

По смртта на свети Климент и свети Наум книжевната школа ја продолжиле нивните ученици. Тие главно се занимавале со препишување на творбите на светите учители. Многумина од нив од смирение, понизност и почит пред нивното големо дело останале анонимни и непознати. Меѓу непознатите автори се и составувачите на нивните житија. Ова експлицитно е наведено од анонимниот биограф на свети Наум, кој вели дека по наредба на Деволскиот епископ Марко, се зафатил со пишување на житијата на охридските светители и просветители. По повод годишнината од смртта на свети Климент еден друг анонимен автор составил Служба, мошне поетска, која претставува ретко убав споменик на македонската книжевност од овој ран период.

Меѓу непосредните ученици на свети Климент и на свети Наум е и Константин Презвитер, подоцна епископ Преславски. Тој е познат по неговите творби Азбучна молитва и Проглас кон Светото Евангелие. Негови се и делата Поучно Евангелие и преводите на Четирите слова против аријанството од свети Атанасиј Велики и Катехизисот на св. Кирил Ерусалимски и многу други.

Црноризец Храбар, чие вистинско име е непознато е исто така продолжувач на делото на свети Климент и на свети Наум. Негови дела се: О писменех, кое е апологија на македонската писменост и тој овде ја брани македонската азбука и го заштитува македонското културно дело од страна на горделивите грчки асимилатори. Тој во ова дело напишал: „Македонските букви се посвети и се повеќе за почит, бидејќи се обработени од свет човек, а грчките ги создале Елините, кои биле пагани и незнабошци“.

Почетоци на Охридската книжевна школа

Историските податоци и современите анализи извршени врз старословенскиот јазик утврдуваат факти што погледот кон природата на старословенскиот јазик е насочен кон сосема друг правец. Едено од прашањата што биле важни за понатамошно истражување на јазикот било утврдувањето на кој јазик или дијалект се засновал старословенскиот јазик. Бидејќи старословенскиот јазик бил главниот јазик во Охридската книжевна

школа било од исклучителна значајност да се утврди ова прашање. Светските и македонските слависти сосема ја отфрлиле панонаската теорија за потеклото на старословенскиот јазик и со тоа се потврдила теоријата за јужномакедонските говори. Така, славистите утврдиле дека старословенскиот јазик се базирал на говорите од Јужна Македонија особено врз говорите од Сухо и Високо.

Тесно поврзана со Охридската школа е и појавата на првата словенска азбука - глаголицата. Таа е создадена со цел да се преведуваат светите книги и различни литературни творби на јазикот кој народот би ги разбрал. Пред создавањето на македонската и сесловенската азбука, македонските словени и словенските народи што биле во близина на Грција и Апенинскиот Полуостров користеле грчки и латински букви за запишување на своите мисли. За ваквата ситуација сведочат и записите на монахот Црноризец Храбар, според кој таквата ситуација имало се` додека Свети Кирил не ја создал глаголицата.

Ракописите од Охридската и од Кратовската школа се совпаѓаат едни со други според повеќе правописни и јазични особености, и ја претставуваат македонската варијанта на црковнословенскиот јазик.

Група автори:

„Македонски јазик и литература“, Просветно дело, Скопје, 2006 година, стр. 32.